

Utria paisu likvideerimise kavatsus

a) Utria paisu likvideerimise eesmärk;

Utria paisu (PAIS023480) likvideerimise eesmärgiks on parendada Udria oja (VEE1066100) kesist¹ seisundit, taastada oja looduslikkus ning viia ellu Udria kaitsekorralduskava üks eesmärkidest.² Utria paisu paisutuskõrgus on EELIS³ andmetel 1,79 m.

Veemajanduskava alusel on Udria oja veekogumi kesise seisundi üheks põhjuseks paisud. Paisude likvideerimise põhjendatus seisneb selles, et paisud lõhuvad jõgede ökoloogilise terviklikkuse, takistavad vee ja setete liikumist, mõjutavad veekogu temperatuurirežiimi ning piiravad kalade ja muu vee-elustiku rännet. See vähendab liikide arvukust, geneetilist mitmekesisust ja elupaikade kättesaadavust, viies veekogu ökosüsteemi seisundi halvenemiseni. Paisude eemaldamine taastab jõgede vabavoolulise seisundi, toetab elupaikade ja liikide säilimist ning aitab saavutada veepoliitika eesmarke.

Udria oja voolab suures ulatuses ülem- ja keskjooksul kunstlikus sängis ja on väga väikese languga. Oja alamjooks on aga looduslikus sängis ning väga suure languga. Just looduslikul osal asub ka Utria pais. Oja looduslikus sängis on põhi kivine ja kruusane, liivast ja mudast põhja esineb ainult paisjärves. Kärestikulist Udria oja alamjooksu võib pidada meriforellile väga heaks sigimis- ja noorkala elupaigaks. Antud hetkel saab meriforell sigida oja alumisel 320 m pikkusel väga hea kvaliteediga lõigul, kuid enamik võimalikest koelmualadest (2274 m²) jääb Utria paisust ülesvoolu.⁴

Väidetavalt paiknes ojal liivakivist astang ligi 6 m kõrguse joaga. Juga hävis 1970. aastatel.⁵ Ebaselge on, milline looduslik astang säiliks peale betoonosa lammutamist ja kas astang osutuks siirdekaladele ületatavaks. Utria paisu eemaldamise teostatavust ja võimalikke alternatiive saab hinnata projekteerimise käigus.

Tegevuste kirjeldus:

Kavandatud töödega planeeritakse Utria paisu konstruktsioonid likvideerida ja käidelda vastavalt nõuetele ning taastada ala looduslikkus. Kuna tegemist on võimaliku loodusliku astanguga, siis võib taastamistööde tulemus olla ka loodusliku astangu säilitamine. Ent kui uuringute tulemustel selgub, et astang on täielikult hävinud, tuleb kujundada paisu asukohas kärestik selliselt, et tagatud on vee-elustiku ränne iga veetaseme juures. Ühtlasi võib sealseid maakive kasutada vooluveekogu mitmekesistamiseks ja varjepaikade loomiseks. Eeluuringute

---

¹ Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027. Keskkonnaministeerium.

² Udria MKA ja Meriküla kurrulise tuhmiku püsielupaiga kaitsekorralduskava 2015-2024. Keskkonnaamet.

³ EELIS (Eesti looduse infosüsteem). Keskkonnaagentuur (kasutatud 5.05.2025).

⁴ Eesti meriforelli kudejõgede taastootmispotentsiaali hindamine ning võimalikud rehabilitatsioonimeetmed. Töövõtuleping nr 18-20/421. Eesti Maaülikool, PKI Limnoloogiakeskus, TÜ Eesti Mereinstituut. (Tartu 2008).

⁵ Udria MKA ja Meriküla kurrulise tuhmiku püsielupaiga kaitsekorralduskava 2015-2024. Keskkonnaamet.

käigus selgitatakse välja, kas ja mis mahus on endise paisjärve alal vajalik sette eemaldamine ning voolusängi taastamine.

Asukoht:

Utria pais (PAIS023480) asub Udria ojal (VEE1066100), Ida-Viru maakonnas, Narva-Jõesuu linnas, Udria külas eramaaüksusel Supelranna (katastritunnus: 85101:002:0340).

Joonis 1. Utria paisu asendiplaan.

b) ülevaade töödega mõjutatud alale jäävatest eesvooludest ja muust infrastruktuurist;

Udria oja ei kuulu Utria paisu asukohas riigi poolt korrashoitava eesvoolu hulka ega ole alamjooksul osa maaparandussüsteemist.

Paisust ülesvoolu linnulennul u 70 m asub puurkaev PRK0002338.

c) ülevaade objektist ning paikvaatluse (12.03.25) pildid (autor Anett Reilent);

Utria paisu betoonkeha on säilinud, kuid paisjärv mitte. Vee läbivool toimub keskmise kitsa ülevooluava kaudu (joonis 2). Paisutusel puudub vee erikasutusluba, mis vastavalt veeseadusele on nõutav läheliste elupaikadena kaitstavatel veekogudel paisutamise puhul üle 0,3 m ning ülejäänud veekogudel Keskkonnaameti kaalutusotsusel alates 1 meetrist. Paisu jalami

moodustab maakivide kuhi (joonis 4). Paisjärve alale on kasvanud puistu ning jõgi on uuristanud järve settesse voolukanali (joonis 5). 19. sajandi lõpupoole rajatud 8,9 hektari suurune võõrpuuliike sisaldav park⁶ on tänaseks metsistunud sh ligipääsuteed (joonis 6).

Joonis 2. Utria paisu betoonkeha on säilinud, kuid paisjärv mitte. Vee läbivool toimub keskmise kitsa ülevooluava kaudu.

---

⁶ Udria MKA ja Meriküla kurrulise tuhmiku püsielupaiga kaitsekorralduskava 2015-2024. Keskkonnaamet.

Joonis 3. Utria pais oja paremkaldalt.

Joonis 4. Utria pais (PAIS023480).

Joonis 5. Utria paisu paisjärvealal on liivasettesse välja kujunenud voolusäng ning ala on metsistunud.

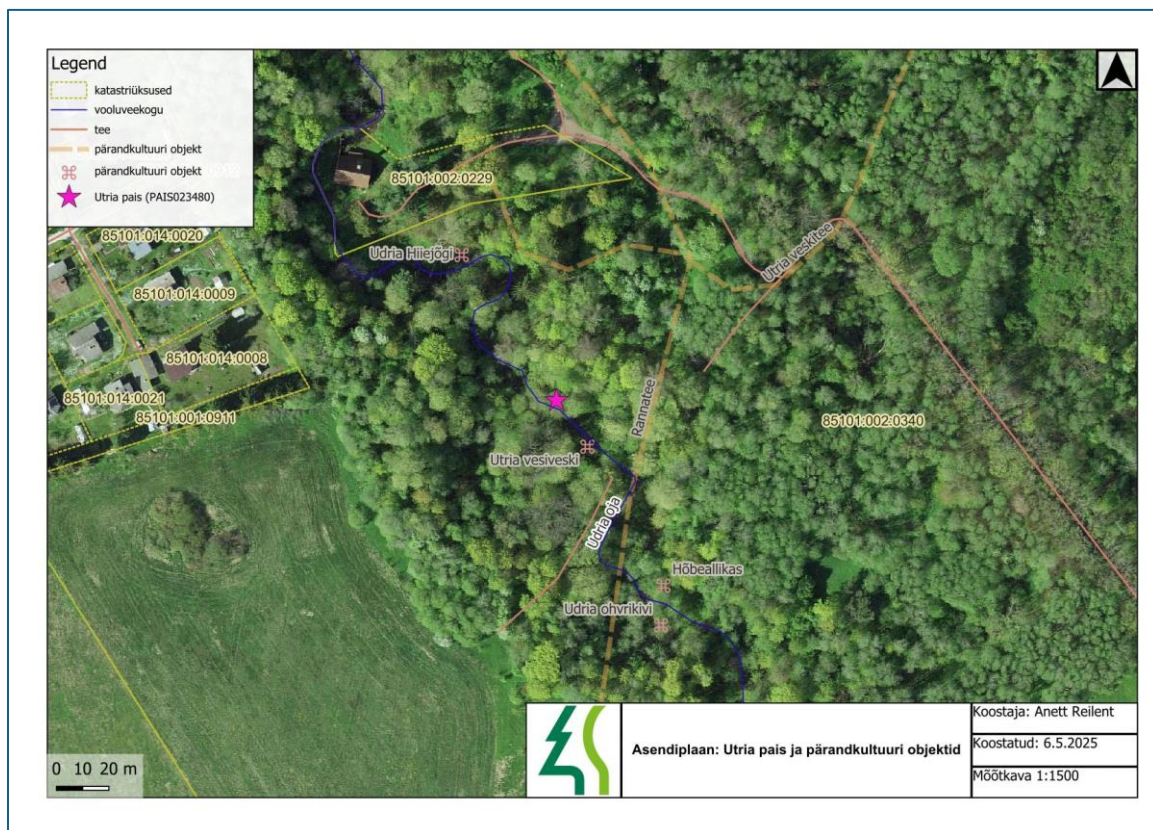

Joonis 6. Ligipääsutee paremkaldalt on metsistunud.

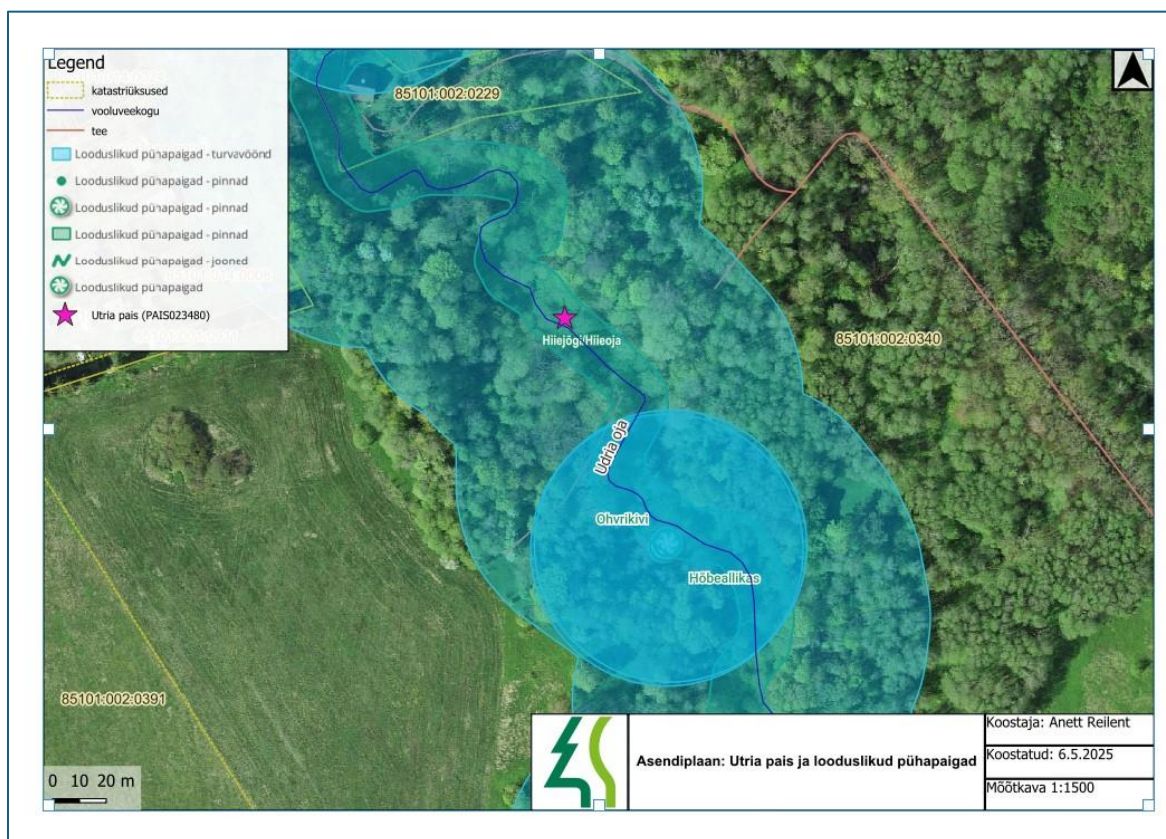

Joonis 7. Ligipääsuteel leidub hulganisti prügi, mille likvideerimisega tuleb tööde käigus arvestada.

Joonis 8. Utria pais ja pärandkultuuri objektide asukohad.

Joonis 9. Utria paisu asukoht looduslike pühapaikade suhtes.

d) eelhindang, kuidas paisu likvideerimine võib mõjutada tulundusmetsa, eramaid, infrastruktuuri, kaitseväärtusi, ettevõtteid.

Mõju tulundusmetsale: mõju tulundusmetsale puudub.

Mõju eramaadele: Utria paisu likvideerimine mõjutab eramaaüksust Supelranna (katastritunnus: 85101:002:0340). Objektile ligipääsuks eemaldatakse puid ainult vajadusel ja minimaalses koguses. Kogu puit kogutakse kokku ja paigutatakse kokkulepitud kohta või likvideeritakse vastavalt maaomaniku soovidele. Juhul kui kinnistule tekivad roopad ja/või muud pinnasekahjustused tuleb tööde lõppemisel need taastada. Kõikidelt osapooltelt võetakse planeeritavate tööde elluviimiseks vastavad kooskõlastused.

Mõju infrastruktuurile:

Hinnanguliselt puudub paisu likvideerimisel uudne mõju 131 m sügavusele puurkaevule, sest paisutus on juba alla lastud ning paisutusmõjuala on väike. Lisaks mõjutavad paisjärvede alla laskmised üldjuhul salvkaevude veetasemeid, mis on mõjutatud kas pinnaveest või maapinnale lähedamaste veekihtide toitest. Kavandatavatest tegevustest teavitatakse kaevu omanikku.

Mõju kaitseväärtustele:

Kavandavate tööde ala kattub Udria loodusala Natura 2000 (EE0070110) alaga, Udria maastikukaitsealaga (KLO1000583) ning on elupaigatüüp 9180 ehk rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad). Ühtlasi on piirkond elupaigaks III kaitsekategooria taimeliigile metskuukress (*Lunaria rediviva*). Kavandatavad tegevused kooskõlastatakse Keskkonnaametiga.

Alale jääb mitu pärandkultuuri objekti (joonis 8). Pärandkultuuri objektide hoid on maaomanikukeskne lähenemine, st objektide säilitamise üle otsustab maaomanik. Enamus piirkonna pärandkultuuri objekte jääb kavandavate tööde alast kaugemale, va Udria vesiveski ja rannatee. Omaniku soovil planeerida töid selliselt, et minimeeritakse mõju pärandkultuurile.

Eesti looduse infosüsteemi alusel kattub ala loodusliku pühapaigaga Udria hiiejõgi ja Udria park (joonis 9). Kuna tegemist on jõe looduslikkuse taastamisega, siis eeldatavasti on mõju positiivne ka loodusliku pühapaiga säilimisele. Kavandatavad tegevused räägitakse läbi Muinsuskaitseameti ja Hiite Maja sihtasutusega.

Ehitus-lammutusaegsed keskkonnahäiringud on lühiajalised ning töökorraldusega leevendatavad.

Mõju ettevõtetele: mõju ettevõtetele puudub.